DOI: https://doi.org/10.53486/sstc2026.v2.63
CZU: 343.82:342.7(478)+341.231.14

THE RIGHTS OF PRISONERS TO HUMANE CONDITIONS OF DETENTION ACCORDING TO EUROPEAN STANDARDS

DREPTURILE DEȚINUȚILOR LA CONDIȚII UMANE DE DETENȚIE CONFORM STANDARDELOR EUROPENE

OLĂRAȘU Neonela, studentă, specialitatea: Drept
Academia de Studii Economice din Moldova, Republica Moldova, Chișinău,
str. Bănulescu-Bodoni 61, www.ase.md
Telefon: + 373 79065996
e-mail: olarasu.neonela@ase.md

Abstract: *In the context of modern society's aim to align with European standards, it is essential to examine prisoner's rights through the lens of European legislation. Deprivation of liberty and detention conditions must meet the standards imposed by international institutions. Furthermore, the law should protect the human components of life in order to reduce the vulnerability of this social category. The importance of this study lies in highlighting the necessity of improving legislation regarding detention. The main directives of this research will focus on: optimizing living standards in prison, ensuring accessibility to medical assistance, guaranteeing access to information within permitted limits and other. By identifying the factors that hinder significant progress in modernizing detention conditions, this study will serve as a resource through which the justice system can ensure fairness, even for those deprived of liberty, who remain a part of society.*
Key words: *detentions conditions, European standards, fundamental rights and freedoms, prisoner's rights, detention conditions, prevention of crime, morality and ethics.*
JEL CLASSIFICATION: K36, K38

INTRODUCERE

Dacă ar fi să luăm în considerare faptul că, în ultimul timp, prevederile legislației naționale tind a fi aliniate tot mai mult la prevederile acquis-ul european, acest lucru ar însemna necesitatea schimbărilor radicale și în privința cadrului juridic referitor la persoanele private de libertate. Totodată ar fi oportună și osemna o schimbare radicală în contextul drepturilor deținuților, garantate prin Convenția Europeană a Drepturilor Omului, pe baza art. 3, în ceea ce privește interzicerea tratamentelor degradante și inumane sau pedepse, și deseori și în conformitate cu standardele instituite de Comitetul pentru Prevenirea Torturii, normele acestora impunând asigurarea executării pedepselor în niște condiții umane, facilitând reintegrarea socială și prevenind tratamentele crude.

Totuși, realitatea arată că, la etapa actuală, Republica Moldova a fost deja condamnată din cauza deficiențelor și lipsurilor din cadrul sistemului penitenciar și anume pentru condiții de supraaglomerare, igienă precară, tratamente degradante, ceea ce a provocat impunerea sancțiunilor pecuniare din partea statului, reducând din încrederea în sistemul de justiție. Iată de ce această cercetare are o importanță semnificativă în vederea alinierii legislației specifice din acest domeniu la standardele europene, pentru a evita răspândirea unor asemenea cazuri. Obiectivele acestei cercetări pun în evidență ideea că, odată identificate deficiențele, acestea vor contribui la ameliorarea situației actuale, ceea ce nu doar va preveni încălcările, ci vor pune bazele unei reintegrări sociale mai eficace, acest lucru contribuind la formarea unei societăți durabile. Studiul dat tinde să analizeze situațiile anterioare, în vederea constituirii unui cadru juridic de protecție pentru persoanele condamnate, lucru ce va facilita propunerea unor recomandări ce vor preveni pe viitor impunerea sancțiunilor Republicii Moldova.

CONȚINUTUL DE BAZĂ

Principalele mijloace de corijare, cum ar fi regimul, munca social-utilă, munca educativă, instruirea profesională și influența exercitată de societate, aceștia sunt factorii determinanți în procesul de elucidare a standardelor necesare condițiilor de detenție. De asemenea, în mod deosebit s-a observat evidențierea problemelor juridice, psiho-pedagocice și organizatorice care necesită o soluționare cât mai eficientă. Așadar, proiectarea problematicii drepturilor omului pe planul vieții internaționale nu a prezentat decât consecința firească a internaționalizării problemelor umanitare, reușind să confere stimei pentru om o dimensiune universală, să atragă atenția tuturor oamenilor politici asupra faptului că numai respectând drepturile omului ei pot conduce națiunile ale căror destine le reprezintă (Rusu, 2019).

Reglementările Penitenciarelor Europene, adoptate pentru prima dată în 1987 și modificate în 2006, sunt un set de recomandări emise de Comitetul de Miniștri al Consiliului Europei (CoE). Ca atare, ele nu sunt obligatorii, dar au fost aprobate și susținute politic de către CoE, precum și în mai multe documente ale UE. Punctul de plecare al acestor reglementări este că nimeni nu trebuie să fie lipsit de libertate, aceasta fiind o măsură de ultima instanță și în conformitate cu o procedura prevăzută de lege; restricțiile impuse deținuților trebuie să fie limitate la cele strict necesare și proporționale, iar detenția trebuie să fie gestionată astfel încât să se faciliteze reintegrarea deținuților (Declarația Universală a Drepturilor Omului, 1990).

În măsura în care art. 29 al Declarației Universale a Drepturilor Omului enunță că „în realizarea drepturilor și libertăților sale, fiecare om trebuie să fie supus doar acelor limitări care sunt determinate strict prin lege și exclusiv în scopul asigurării recunoașterii și respectării drepturilor și libertăților altor persoane, satisfacerii cerințelor morale, a normelor de comportare și a bunăstării generale într-o societate democratică", acest lucru influențează direct ideea că, deși limitați în drepturi, deținuții nu ar trebui să piardă accesul la libertățile lor fundamentale și necesităților de ordin biologic, doar din simplul fapt că sunt închiși. La noi în țară, indispensabilitatea drepturilor și libertăților fundamentale ale cetățeanului sunt reflectate în Constituția Republicii Moldova, care, definitiv, se află în concordanță cu Declarația Universală a Drepturilor Omului (Rusu, 2019). În context, este important să subliniem despre necesitatea studierii drepturilor omului ce "ar putea fi integrate mai eficient în sistemul educațional din Republica Moldova, contribuind la formarea unor cetățeni responsabili și conștienți de propriile drepturi și responsabilități" (Codreanu & Durlescu, 2025).

De altfel, la baza identificării drepturilor deținuților, stă capitolul XVI din Codul de Executare al Republicii Moldova (CE), intitulat „Statutul juridic al condamnatului", conținutul căruia se dezvoltă odată cu apariția și dezvoltarea noilor necesități sociale, dar și în special nivelul de criminalitate din țară. Astfel, față de normele precedente, se observă un progres în modernizarea legislației din acest domeniu, incluzându-se standardele din documentele și tratatele internaționale la care Republica Moldova este parte, unde închisoarea nu se vede ca un punct final al individului, ci ca o oportunitate de reeducare și reintegrare socială a condamnatului.

Astfel, pe lângă multiplele probleme de ordin personal al deținuților, extrem de dificile, cum cele de izolare, renunțare la modul obișnuit de viață, îndepărtare temporară de familie și societate, limitarea exercitării anumitor drepturi, obligativitatea respectării unui program, probleme de sănătate, muncă și alte necesități – punerea în executare a pedepsei solicită un efort considerabil și din partea organelor abilitate ale statului pentru a asigura o observare, îndrumare și supraveghere pe întreaga perioadă a detenției (Rusu, p. 92).

Menționăm că este important să accentuăm și despre relevanța instituției minorului infractor, ce ar trebui să constituie una dintre prioritățile de bază ale politicii penale a oricărui stat. Așa încât, "prevenirea și combaterea eficientă a delincvenței juvenile este cu atât mai necesară în condițiile în care, conform datelor statistice, se observă o creștere îngrijorătoare a numărului delincvenților minori sub vârsta răspunderii penale, precum și a infracțiunilor de gravitate sporită, comise de delincvenții minori" (Codreanu & Jorovlea, 2024).

În cele din urmă, înțelegerea modului în care este caracterizată moralitatea, în diverse contexte, poate oferi perspective critice asupra cadrelor etice care guvernează normele societale, deschizând calea către abordări mai integrate și reflexive ale luării deciziilor etice într-o lume din ce în ce mai interconectată (Jorovlea & Codreanu, 2024).

Potrivit prevederilor art.168 alin. (1) CE al RM, condamnatul are drepturile, libertățile și obligațiile cetățenilor Republicii Moldova, cu excepțiile și restricțiile prevăzute de CE al RM și actele normative adoptate în conformitate cu acesta (art. 168 alin (2) CE al RM) (Rusu, 2019).

În conformitate cu prevederile art. 169 CE al RM, condamnatului i se garantează dreptul de a fi informat, dreptul la apărare, dreptul de a adresa petiții, dreptul la asistență juridică, dreptul la ocrotirea sănătății și la asistență medicală și dreptul la asigurare socială, inclusiv pensie.

Condițiile de detenție din penitenciarele Republicii Moldova au fost criticate și sancționate de Curtea Europeană a Drepturilor Omului, din cauza problemelor grave precum supraaglomerarea, umiditatea excesivă, infestările cu rozătoare și accesul limitat la asistență medicală. Aceste situații contravin standardelor europene și au fost evidențiate în cauze precum Ostrovar v. Moldova, Butuc v. Moldova și altele similare. Iată de ce o aliniere eficientă la standardele europene ar preveni apariția unor astfel de încălcări din partea conducerii penitenciarelor.

Aplicarea anumitor măsuri umane de corijare a condamnaților va folosi drept scop primordial pentru autoritățile competente în domeniu din Republica Moldova. Spre exemplu, ca înlocuitor pentru termenul de „regim” ar fi binevenit cel de „tratament”, scopul căruia va fi consolidarea caracterului moral cu condițiile de ispășire a pedepsei, în conformitate cu necesitățile individuale ale fiecărui condamnat, cerințele căruia să contribuie la formarea deprinderilor pozitive în rândul deținuților.

La fel, o influență resocializantă ar avea modificarea condițiilor de detenție pe parcursul executării pedepsei, în dependență de comportamentul deținutului. Un alt mijloc de corijare benefic ar fi implementarea muncii social-utile, dar cu capacitatea de remunerare, ca o motivație de a fi ușurată soarta condamntaului în condițiile privative de libertate. Acest lucru va trebui să însemne încadrarea condamnatului în câmpul muncii și creșterea nivelului cultural, dar și material în cazul persoanelor private de libertate. Drept mijloc de corijare poate servi și munca educativă, care se va baza pe metode psiho-pedagogice, în scopul reeducării și formării unui comportament civilizat, prin implementarea programelor de inițiere a deținuților în domenii actuale, informarea explicativă, programe privind organizarea educației fizice și a sportului, munca de profilaxie individuală și întemeierea grupurilor de profilaxie, precum și multe alte metode specifice sistemului european.

În cadrul analizei condițiilor de detenție și în ajutorul identificării acestora, în această cercetare au fost folosite metode precum cea comparativă, care a constituit baza în analiza deficiențelor sistemului penitenciar național, comparându-se în acest caz cerințele minime de detenție din Republica Moldova cu cele stabilite de către instituțiile specializate ale UE. În concordanță cu această metodă, vine și metoda documentară, cu ajutorul căreia au fost examinate actele normative europene, prin interpretare și extragerea aspectelor relevante acestui subiect. De asemenea a fost necesară și de o analiză a implementării normelor de detenție din ultima perioadă, sub aspectul necesității alinierii lor la standardele europene. În rezultatul cercetărilor efectuate, s-au constatat lacune înregistrate în sistemul penitenciar din Republica Moldova, precum tratamentul degradant, condiții sanitare minime, deficiențe în cadrul sistemului de ventilație, accesul limitat la asistență medicală a deținuților cu boli cronice și altele. Prin urmare, alinierea condițiilor de detenție la standardele europene, modernizarea infrastructurii penitenciare și remedierea deficiențelor existente ar contribui la îmbunătățirea situației actuale. Aceste măsuri ar reduce disconfortul din penitenciare și ar preveni pierderile semnificative suportate de stat în rezultatul condamnărilor la Curtea Europeană a Drepturilor Omului pentru condiții necorespunzătoare.

CONCLUZII

Odată ce vor fi adaptate condițiile de detenție de la noi din țară la standardele europene, acestea vor fi implementate ca măsuri de siguranță orientate spre reabilitare, nu spre pedepse sau spre

comportamente degradante. Pentru a evita sancțiunile CEDO și a menține în continuare respectarea drepturilor omului, Republica Moldova se va obliga la implementarea condițiilor de detenție prevăzute de cadrul legislativ european. În calitate de recomandări ar fi oportun de pus accent pe formarea continuă a personalului penitenciarelor, pentru a fi la curent cu toate actualitățile privitoare la acest domeniu, modernizarea infrastructurii, lucru evident de luat în seamă pentru a avea loc o schimbare radicală favorabilă, monitorizarea respectării condițiilor umane în interiorul penitenciarelor și nu în ultimul rând, menținerea legăturii cu instituțiile UE menite să iasă în întâmpinare eficientizării modernizării condițiilor pentru deținuți.

REFERINȚE:

1. Codreanu, A., & Jorovlea, E. (2024). *Considerations regarding the application and enforcement of penalties in cases involving juvenile offenders.* In: Journal European Science. [Online]. Disponibil la:
2. https://desymp.promonograph.org/index.php/sge/article/view/sge34-00-004, pag. 94.
3. Codul de executare al Republicii Moldova, Publicat la data de: 05-11-2010 în Monitorul Oficial Nr. 214-220 art. 704. Modificat prin LP187 din 10.07.25, MO379-380/18.07.25 art.491; în vigoare din 01.01.26.
4. Declarația Universală a Drepturilor Omului, adoptată de Adunarea Generală a ONU prin Rezoluția 217 (III) din 10.12.1948. în tratate internaționale la care Republica Moldova este parte (1990-1998), Vol. I, Chișinău.
5. Durlescu, V. & Codreanu, A., *Dreptul la educație în cadrul procesului de integrare europeană: exemple de bune practici.* https://ibn.idsi.md/sites/default/files/imag_file/106-109_51.pdf, pag. 109.
6. Ghica, S. (2026). *Standarde europene în materie de pușcării. Cum ar trebui să fie condițiile de detenție în statele membre* [Online]. Disponibil la: https://adevarul.ro/stiri-interne/evenimente/standarde-europene-in-materie-de-puscarii-cum-ar-1761921.html.
7. Jorovlea, E., & Codreanu, A. (2024). *Morality and nobility: ethical implications in modern society.* In: Conference proceedings. No. gec36-00 (2024): World scientific and technical trends '2024. [Online]. Disponibil la:
8. https://www.proconference.org/index.php/gec/article/view/gec36-00-032, pag. 162.
9. Rusu, O. (2019). *Resocializarea persoanelor supuse pedepsei cu închisoare prin prisma standardelor în domeniul drepturilor omului.* Chișinău, Cartea Militară, Tipogr."Print-Caro", 283 p., ISBN 978-9975-3362-1-5, pag. 17, pag. 81, pag. 83, pag. 92.

Coordonator științific: CODREANU Alina, asistent universitar, drd.,
Academia de Studii Economice din Moldova,
Republica Moldova, Chișinău, str. Bănulescu-Bodoni 61, www.ase.md
Telefon: +37369479874
e-mail: codreanu.alina@ase.md